

FR Á S Ö G N

*af 141. þingi Alþjóðáþingmannasambandsins (IPU) og tengdum fundum í Belgrad
13.–17. október 2019.*

Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefndar IPU sóttu fundinn Sigríður Andersen, formaður, Ágúst Ólafur Ágústsson, varaformaður, og Sigmundur Davíð Gunnlaugsson, auk Örnú Gerðar Bang, ritara Íslandsdeildar. Helstu mál á dagskrá voru ályktun um hlutverk þjóðþinga við að tryggja réttinn til heilbrigðisþjónustu og yfirlýsing í tilefni af 30 ára afmæli barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna. Jafnframt fór fram almenn umræða um hlutverk þjóðþinga við að styrkja alþjóðalög og svæðisbundið samstarf. Þá var utandagskrárumræða um baráttuna gegn loftslagsbreytingum og var samþykkt ályktun á grundvelli hennar.

Enn fremur var haldinn kvennafundur dagana 12. og 14. október í tengslum við þingið þar sem m.a. var rætt um þróun lagasetningar í átt að auknu jafnrétti kynjanna. Um 1.700 þátttakendur sóttu þingið, þar af um 700 þingmenn (210 þingkonur eða 30%) frá 140 ríkjum og 70 þingforsetar. Þá var mæld þátttaka ungra þingmanna (yngri en 45 ára) og voru þeir 119 eða 17%.

Tólfplús-hópurinn, sem er samstarfsvettvangur vestrænna lýðræðisríkja, hittist að venju flesta morgna meðan á þinginu stóð. Á þeim fundum var farið yfir helstu mál þingsins og afstaða sendinefnda samræmd eins og hægt var, auk þess sem valdir voru fulltrúar hópsins í embætti og störf á vegum IPU. Sænska þingkonan, Cecilia Widegren, var kosin ein af fjórum fulltrúum tólfplús-hópsins í framkvæmdastjórn IPU. Fulltrúar tólfplús-hópsins í framkvæmdastjórn og stýrihópum IPU kynntu helstu niðurstöður síðustu funda stjórnarinnar og fundar stjórnarnefndar.

Sérstök nefnd um mannréttindi þingmanna gegnir veigamiklu hlutverki innan IPU og gefur hún út viðamikla skýrslu fyrir hvert þing. Á grundvelli skýrslunnar samþykkir ráð IPU fjölmargar ályktanir um brot á mannréttindum þingmanna. Nefndin vinnur mikið starf á milli þinga þar sem hún fer yfir mál þingmanna sem mannréttindi hafa verið brotin á, hvort sem um er að ræða fangelsun, hótanir, barsmíðar, mannshvarf eða dauðsfall. Nefndin fjallaði um mál 305 þingmanna frá 10 löndum. Um helmingur málanna er ný og snýr aðallega að þingmönnum frá Venesúela, Jemen, Lýðstjórnar lýðveldinu Kongó (Austur-Kongó), Síerra Leóne, Tyrklandi og Líbíu.

Fjórar tillögur að neyðarályktun voru lagðar fram við upphaf þingsins. Aðeins er hægt að taka fyrir eitt mál utan dagskrár á hverju þingi samkvæmt reglum IPU. Fyrir valinu varð tillaga um aðkallandi alþjóðlegar aðgerðir í baráttunni gegn loftslagsbreytingum. Í ályktun þingsins var lögð áhersla á nauðsyn þess að horfast í augu við að loftslagsbreytingar af mannavöldum eru einn stærsti vandi heimsbyggðarinnar. Þá var áréttað að staðið yrði við þær skuldbindingar sem alþjóðasamfélagið gekkst undir með Parísarsáttmálan, ekki síst varðandi sjálfbæra þróun. Enn fremur var lögð áhersla á nauðsyn þess að ná heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna fyrir árið 2030. Alþjóðasamfélagið verður að ráðast til atlögu við loftslagsvána af auknum krafti og öflugri aðgerðum eigi viðunandi árangur að nást.

Almenn umræða fór fram um pólitískt, efnahagslegt og félagslegt ástand í heiminum og var sjónum beint að hlutverki þjóðþinga við að styrkja alþjóðalög og svæðisbundið samstarf. Við lok umræðunnar samþykkti þingið yfirlýsingu þar sem helstu áhersluatriði umræðunnar voru dregin saman. Þá fór fram umræða um eflingu æskunnar og hvernig tryggja mætti og hvetja ungt fólk til aukinnar þátttöku í stjórn málum. Enn fremur var samþykkt yfirlýsing í tilefni af 30 ára afmæli barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna, útbreiddasta mannréttindasáttmála heims. Öll börn, óháð stöðu þeirra, eiga að njóta þeirra mannréttinda sem kveðið er á um í sáttmálanum og ekki má mismuna börnum hvað þau réttindi varðar. Í yfirlýsingunni er áréttað mikilvægi þess að börn hafi rödd og á þau sé hlustað. Þá er lögð áhersla á stuðning við nám barna, að þau geti fræðst og tekið þátt í samfélaginu eins og segir í heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna.

Enn fremur fór fram umræða um eftirfylgni viðamikillar rannsóknar IPU og Evrópuráðsþingsins á kynjamismunun, kynbundnu ofbeldi og áreitni gegn konum í þjóðþingum Evrópu undir yfirskriftinni #NotInMyParliament. Niðurstöður rannsóknarinnar voru að 85% þingkvennanna höfðu upplifað einhvers konar kynbundið andlegt ofbeldi á þjóðþingum. Jafnframt er í meiri hluta þjóðþinga ekki farvegur fyrir konur til þess að tjá sig um ofbeldið. Skýrslan er sú fyrsta í röð svæðisbundinna rannsókna sem IPU gefur út um kynbundið ofbeldi og áreitni gaganvart konum í þjóðþingum heims. Hún byggist á víðtækum viðtölum við 123 konur frá 45 Evrópuríkjum, þar af voru 81 þingkona og 42 starfskonur þjóðþinga.

Sigríður Andersen tók þátt í umræðum fundarins og sagði frá alþjóðlegri ráðstefnu um metoo byltinguna sem haldin var í Reykjavík í september sl. Þar kynnti framkvæmdastjóri IPU, Martin Chungong, m.a. niðurstöður rannsóknar IPU og Evrópuráðsþingsins. Jafnframt greindi Sigríður frá samstarfi skrifstofu Alþingis við félagsvísindastofnun Háskóla Íslands um undirbúning að könnun á kynferðislegri og kynbundinni áreitni meðal þingmanna og starfsfólks Alþingis, sem byggir á grunni rannsóknar IPU og Evrópuráðsins. Fyrirhugað er að leggja könnunina fyrir í byrjun árs 2020.

Í fastanefndum var fjallað um fyrir fram ákveðin mál og ályktanir afgreiddar. Í 1. nefnd, um frið og öryggismál, voru umræður og undirbúningur ályktunar um stefnumótun þjóðþinga til að styrkja frið og öryggi á tímum áskorana og átaka vegna loftslagsbreytinga og afleiðinga þeirra. Fyrirhugað er að afgreiða ályktunina á vorþingi IPU í apríl 2020. Í 2. nefnd, um sjálfbæra þróun og efnahags- og viðskiptamál, fór fram umræða um alþýðuvæðingu stafrænnar tækni og hringrás hagkerfisins til að ná heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna með ábyrgri framleiðslu og neyslu. Jafnframt fóru fram pallborðsumræður til að undirbúa loftslagsráðstefnu Sameinuðu þjóðanna í desember 2019.

Í 3. nefnd, um lýðræði og mannréttindi, fór fram umræða og afgreiðsla ályktunar um hvernig ná megi alþjóðlegum markmiðum í heilbrigðismálum fyrir árið 2030 og hlutverk þjóðþinga við að tryggja réttinn til heilbrigðis. 4. nefnd, um málefni Sameinuðu þjóðanna hittist á tveimur fundum og beindi sjónum sínum að heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna og áhrifa alþjóðalaga og sáttmála með hliðsjón af ályktunum Sameinuðu þjóðanna. Þá fór fram umræða um niðurstöður nýlegrar könnunar um samskipti og samband þjóðþinga og Sameinuðu þjóðanna þar var m.a. var lögð áhersla á mikilvægi þess að styrkja enn frekar þátttöku þjóðþinga í hnattrænu stjórnskipulagi (*global governance*).

Þá fór fram hliðarviðburður um hlutverk þjóðþinga við að binda enda á mismunun á grundvelli kynferðis og kynhneigðar og tryggja virðingu fyrir mannréttindum LGBTI-fólks. Heitar umræður höfðu farið fram um það á haustþingi 2018 hvort setja mætti efnið á dagskrá nefndar um lýðræði og mannréttindi sem lauk með því að málinu var vísað til þingfundar í atkvæðagreiðslu. Tillagan var felld til atkvæðagreiðslunnar með 636 atkvæðum gegn 499. Tólf plús-hópurinn stóð fyrir viðburðinum og lögðu fundargestir áhersla á mikilvægi þess að IPU gæti rætt um umdeild málefni sem varða réttindi fólks. Það sé eitt af markmiðum sambandsins að standa vörð um mannréttindi í heiminum og ekkert málefni sé þar undanskilið.

Ráð IPU kom tvisvar saman á þinginu og afgreiddi fjölda mála. Aðildarríki IPU eru nú 179 talsins. Rætt var um fjárhagsáætlun fyrir árið 2020 auk þess sem yfirlit yfir skipulagða fundi var kynnt. Þá gaf IPU út handbók fyrir þingmenn í samstarfi við Alþjóðavinnuámalastofnunina um það hvernig uppræta megi nauðungarvinnu. Handbókin beinir sjónum sínum að þeim 25 milljónum manns um heim allan sem eru fórnarlömb nauðungarvinnu og hvernig þjóðþing geti unnið á vandanum. Næsta þing IPU verður haldið í Genf 16.–20. apríl 2020. Frekari upplýsingar má nálgast á nefndasíðu og á vefsvæðinu <http://www.ipu.org/>.